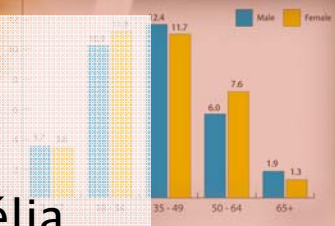

Vargáné Subicz Beáta

A nem formális tanulás célja, lehetőségei, szinterei és eszközei

A követelménymodul megnevezése:
Egyéni fejlesztés és segítő támogatás

A követelménymodul száma: 1896-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-013-55

A NEM FORMÁLIS TANULÁS CÉLJA, LEHETŐSÉGEI, SZÍNTEREI ÉS ESZKÖZEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Az iskolában és otthon is azt tapasztalja a középiskolás, hogy alapjaiban hasonló okok miatt kimarad olyan tudásrepertoárból, amire neki szüksége van; tulajdonképpen technikai tudása nincs ahhoz, hogy könnyebben tanulhasson. Otthon szociális helyzet, az iskolában pénzihiány miatt nem jut hozzá azokhoz a technikai lehetőségekhez, melyek alkalmazásával könnyebben tudna tanulni. Érti, hogy iskolatársai egy része elhúz mellette, illetve jobban, hatékonyabban tudnak tanulni. Ráveszi öt társát, s elmennek a városi ifjúsági tanácsadó irodába. S azt tapasztalják, hogy az ifjúságsegítő szakember nem csodálkozik, s nem is csóválja a fejét. Leül beszélgetni a tanulókkal. Majd a városi könyvtár informatikusa segítségével infokommunikációs eszközkezelő tanfolyamot szervez.

Az iskolába – pl. középiskolába, egyetemre – járó tanuló maga, illetve a szülei látják, hogy az iskolai, formális tanulás során nem adja meg azokat a készségeket, amelyekre szükség lenne. Ezért a lehetőségek között elkezdnek böngészni; érdeklődnek, tájékozódnak, de érzik, tapasztalják, hogy ez nem könnyű. Felkeresik az ifjúsági tanácsadó irodát, s ott a szakember segítségét kérik. Az ifjúságsegítő szakember feltérképez, interjút készít, tanácsol, és lehetőségeket mér fel.

Az ifjúságsegítő tekintettel van a szociális és mentális állapotra, az egészségügyi és intellektuális állapotra; hogy milyen eszközöket alkalmaz a feltérképezéshez, azt az adott helyzetben tudja csak eldönteni. A célt azonban nem téveszti: ügyfele nem formális tanulás keretében szeretne tanulni, mert csak így tud hozzájutni a szükséges ismerethez, készséghez.

Ha egy fiatalember azon kezd el gondolkodni, hogy mit és milyen formában tanuljon, hogyan képezze magát, sok-sok lehetőséggel találkozhat. Amikor fiatalemberről beszélünk, azt is érdemes átgondolnunk, hogy melyik korosztályra gondolunk; elsősorban most képzés szempontjából. Azt tudjuk, hogy van formális és informális, valamint iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli tanulás és képzés. Ezeket a fogalmakat és ezek tartalmát majd bővebben e tananyagban körüljárjuk.

Ha valaki még nem érte el a 18. életévét, a hatályos rendelkezések szerint tanköteles; valamilyen formális, iskolarendszerű képzésben részt kell vennie. Ha e kötelező képzésből kimaradna, az szociális és hatósági következményeket vonhat maga után.

A NEM FORMÁLIS TANULÁS CÉLJA, LEHETŐSÉGEI, SZÍNTEREI ÉS ESZKÖZEI

Az eddigiekből is látható, hogy a címben megjelölt nem formális tanuláshoz rendszerben gondolkodva eljutni nem egyszerű; a tanulást, annak motivációját és magát a tanulási formákat is érdemes most, e tananyag keretében egységben és rendszerben áttekintenünk.

Visszatérve az alaphelyzetre: a fiatal mit és milyen formában tanuljon? Látjuk, hogy több szempontot és több lehetőséget egyszerre kell és lehet figyelembe venni. A lehetőségeket és a szempontokat nézzük meg e tananyagban.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A nem formális tanulás a tanulás egyik módja, lehetősége, formája a tanulásnak, ismeretek és készségek megszerzésének. Valójában nehezen tudjuk megmondani sok-sok tudásunkról, hogy hogyan és milyen formában szereztük meg. Gondoljunk például a környezetünkhöz való alkalmazkodásra, vagy azokra a viselkedésünkben bekövetkező változásokra, melyek ismeretek és tapasztalatok eredményei. Az ember életében a szobatisztaság elsajátítása, a viselkedési- és illemszabályok megtanulása, vagy éppen valamely tudományterület, pl. a történelem eseményeinek felidézése mind-mind tanulás eredménye. Van, amit az iskolában tanul meg az ember, nevezzük ezt formális tanulásnak; s van amit másoktól, a környezetből tanul el az ember, nevezzük ezt informális tanulásnak.

A RENDSZER

1. A nem formális tanulás

A nem formális tanulás okszerű tanulási tevékenység. A hagyományos – formális, iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – oktatási és képzési rendszerek mellett zajlik.

A nem formális tanulás lényege, hogy a tanuló az általa tapasztalt konkrét helyzetekkel közvetlen kapcsolatba, a helyzetekben szereplő személyekkel interakcióba kerül. E tanulási formában többnyire nincsenek tanárok vagy előadók, nem áll fenn hierarchikus rendszer. A tanuló és az őt segítő szakember, pl. az ifjúságsegítő horizontális kapcsolatban vannak, s együtt járulnak hozzá a tudás mélyítéséhez és a készségek fejlesztéséhez. Az ifjúságsegítő szakember aktívan vagy kevésbé aktívan vesz részt a tanuló előnyére váló tanulási tapasztalatok megszerzésében. A folyamat során a szakember végig támogatást nyújt.

A nem formális tanulás megvalósul(hat) a munkahelyen, de megvalósulhat bármely civil társadalmi szervezet és csoport keretében is.

A nem formális tanulás:

- önkéntes, mindenki számára elérhető,
- olyan szervezett folyamat, amelynek pedagógiai célja van.
- tanulóközpontú,

- a segítő szakember és a tanuló közötti egyenlőségre épít, kreatív és kihívásokkal teli, demokratikus tanulási környezetben zajlik,
- közösségi megközelítése tiszteletben tartja az egyén fontosságát, kiemelt szerepét,
- a tanulás ebben a megközelítésben az élethosszig tartó folyamat része,
- jellemzője a cselekedve tanulás,
- a motiváció értékekre épül.

Hogy jobban értsük a nem formális tanulás lényegét és tartalmát, nézzük meg a formális tanulást és a tanulást rendszerbe foglalva.

2. A formális tanulás

A formális tanulás valójában az iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli, szervezett tanulási forma, lényege az intézmény, a szervezet, s a tanúsítvány, a bizonyítván; tehát a végzettséget igazoló okirat.

Az iskolarendszerbe azok a intézmények tartoznak, amelyekben az ember kisgyermek korától egészen a felnőtté éréig részt vesznek. Magyarországon ide tartozik az óvoda, általános iskola, szakiskola, középiskola (gimnázium, szakközépiskola), felsőoktatási intézmény (alapképzés, mesterképzés). Szintek szerint: alapfokú, középfokú és felsőfokú oktatás.

Az iskolarendszerben az egyik meghatározó elem a tankötelezettség; jelenleg minden hatodik életévét betöltő gyerek tankötelessé válik, s ez a tizennyolcadik életévéig érvényes. Ez azt jelenti, hogy amikor a fiatal betölti a tizennyolcadik évét, annak a tanévnek a végéig tanköteles.

A formális rendszerű oktatásnak és képzésnek több formája ismert. Mind az iskolarendszerű, mind az iskolarendszeren kívüli oktatásnak és képzésnek formáját tekintve széles a lehetősége.

A már említett tankötelezettség a nappali tagozatos képzésben valósul meg; általában a tankötelezettség végéig szakiskolai bizonyítványt vagy érettségi bizonyítványt kap a fiatal. Ha ez nem valósul meg a tankötelezettség keretében, akkor általában szociális vagy egészségügyi probléma áll fenn. Ennek orvoslása más típusú segítséget kíván.

Ismert a nappali tagozatos és az esti vagy levelező tagozatos oktatás és képzés mind a közoktatás, mind a felsőoktatás keretében. A nappali vagy az esti/levelező tagozatos oktatás és képzés keretében elsajátíthatók az ún. általánosan művelő és a szakmai képzést szolgáló ismeretek és készségek.

A formális tanulás része az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés. Hiszen a formális tanulás azt jelenti, hogy szervezett, strukturált formában folyó ismeretszerzés és készségfejlesztés, mely a legtöbb esetben valamilyen bizonyítvány vagy diploma (de mindenképpen valamilyen formális végzettséget igazoló dokumentum kiállításával) megszerzésével ér véget. Ide tartozik tehát a közoktatás, a felsőoktatás, valamint például az OKJ-s bizonyítvány megszerzését megcélzó szakmai tanfolyam is. A formális tanulás mindig hierarchikus viszonyban valósul meg, hiszen a formális végzettséget igazoló dokumentum megszerzéséhez, illetve kiállításához a képző intézmény minősíti és értékeli a tanuló, hallgató tudását, elsajátított készségeit.

A felnőttek vonatkozásában külön szólni kell a felnőttoktatásról és képzésről, illetve arról a tudományterületről, mely ezekkel részletesen foglalkozik.

A pedagógia tudományához kapcsolódik az **andragógia**: a felnőttek iskolai és iskolán kívüli nevelésének, oktatásának, képzésének cél- és feladatrendszerét, folyamatának törvényszerűségeit és sajátosságait, intézményeit, módszer- és eszközrendszerét összefoglaló, megfigyelő és kutató tudomány.

A felnőttoktatás a felnőttnevelés azon területe, amelyben a nevelés döntően ismeretsajátításon keresztül valósul meg. Iskolarendszerű, tanfolyami és iskolarendszeren kívüli formákban, kötött, zárt, másrészt szabadabb, harmadrészt teljesen kötetlen formájú ismeretsajátításként valósul meg.

A felnőttképzés a felnőttek olyan céltudatos és tervszerű fejlesztésére irányuló tevékenységeknek a rendszere, melyben meghatározott kompetenciák fejlesztése kap hangsúlyt. Szűkebb értelemben a felnőttképzés a felnőttek szakmai kiképzése, továbbképzése és átképzése, mely a legtöbb esetben valamilyen minősítéssel és ennek eredményeképpen tanúsítvány, oklevél vagy bizonyítvány megszerzésével jár együtt.

A felnőttoktatás és a felnőttképzés között csak tudományos, illetve definíció szempontból érdemes különbséget tenni, mert sok átfedés és egymásra hatás van az ismeretek elsajátítása és a kompetenciára való alkalmasság tétel között.

Összefoglalás

Az eddigieket rendszerbe illesztve, s összefoglalva azt láttuk, hogy

- az oktatás és képzés lehet iskolarendszerű, vagy iskolarendszeren kívüli,
- az iskolarendszerű oktatás és képzés megvalósul az általános iskolában, a középiskolában és a felnőttoktatásban,
- az iskolarendszeren kívüli oktatás és képzés a tulajdonképpeni felnőttképzés, mely túlnyomórészt a munkaerő-piaci képzés során valósul meg.

Lapozzon a Tanulásirányító 1. feladatához; a feladat megoldása után itt folytassa a tananyag feldolgozását!

Miután láttuk a nem formális és formális tanulás lényegi elemeit, nézzük meg magát a tanulást pedagógiai és pszichológiai oldalról.

A TANULÁS ÉS TUDÁS ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEFÜGGÉSE

1. Megközelítések

Carl Rogers (amerikai pszichológus) szerint a tanulás eredményességéhez tíz szempont figyelembevétele szükséges; ezek tartalmi lényege:

- Minden emberrel veleszületik a készség, arra hogy tanuljon.
- Értelmes tanulás csak úgy lehetséges, ha a megtanulandó anyagot a maga számára fontosnak tartja az, aki tanulja, tehát van kellő motiváltsága.
- Azok a tanulási folyamatok, amelyek személyiségváltozással járnak, ellenállást váltanak ki.
- Az ember a saját személyét fenyegető tartalmakat könnyebben megtanulja, ha a külső nyomás minimális.
- Ha az ember fenyegetettsége csekély, akkor differenciált módon képes tapasztalatokat szerezni, s könnyebben tanul.
- Az értelmes tanulás gyakran cselekvéssel, tapasztalatok megszerzésével van egybekötve.
- A legalaposabb és a legtartósabb az a tanulás, amit az ember maga kezdeményez és egész személyiségével, érzelmeivel, intellektusával részt vesz benne.
- Ahhoz, hogy az önértékelés és az önkritika megelőzhesse a külső minősítést, megítélést és értékelést, az embernek függetlennek, kreatívnak és magabiztosnak kell lennie.
- A tanulási folyamatot megkönnyíti a tanulók felelős részvétele a tanulásban, vagyis a tanuló aktív felelősségérzete szükséges.
- Társadalmi szempontból nagyon lényeges, hogy olyan stratégiákat dolgozzon ki az ember és sajátítsa el, hogy nyitott maradjon az újabb tapasztalatokra és változásokra.

Magát a tanulást értelmezhetjük köznapi, iskolai, pedagógiai és pszichológiai fogalomkörben.

- Köznapi értelemben a tanulás a szükségessé váló, de még meg nem szerzett tudás elsajátítása.
- Iskolai értelemben a tanulás úgy értelmezhető, hogy a kijelölt tananyag bevéődik, s különböző helyzetekben felidéződik.
- A pedagógia azt tartja a tanulásról, hogy az oktatás során elsajátított képességek összessége, rendszere.
- A pszichológia azt tartja tanulásnak, amikor az ember viselkedésében, személyiségében vagy teljesítményében változás következik be, s e változás külső hatásra, tapasztalásra, gyakorlás eredményeképpen jön létre.

A tanulás nem képzelhető el motiváció nélkül; a motivációt a szükségletből tudjuk levezetni, a szükséglet viszont az értékekkel vannak összefüggésben.

2. Összetevők: szükséglet, motiváció, érdek

Az értékek szervezik és tagolják az ember életét; befolyásolják és szabályozzák a testi és a lelki energiák felhasználását, behatárolják és kifejezik az ember társadalmi hovatartozását és társadalmi énjét. Neurofiziológiai és neuropszichológiai szempontból az történik, hogy az ember belső állapotának megfelelően elutasít vagy előnyben részesít külső ingerhatásokat. Az eredetileg közömbös ingerhatások jelentést nyernek. Minden érték valamit képvisel és szimbolizál is. Az értékeknek van objektív jelentésük, és van csoporthatásuk. Minden esetben valamilyen jelenségről, szituációról, vagy éppen egy tárgyról van szó, s ezeknek az aktuális érdeméről, jelentőségéről van szó; ez az érdem kétféle lehet. A legáltalánosabb kategória a jó és a rossz.

Az értékek rendszerszerűen és hierarchikusan szerveződnek. Az egyik érték igenlése egy másik érték alacsonyabbra értékelésével, vagy éppen elutasításával jár.

Az értékek nem egyszerű leképezései a szükségleteknek és az érdekeknek. Elképzelhető, hogy rendelkezik az ember érdekével ellentétes, vagy éppen nem megegyező értékkel, értékeléssel, csak hogy ez a feszültség nem lehet tartós. Viszont teljes összhang sem létezik.

A normák azt írják elő, hogyan kell lennie a dolgoknak, helyzeteknek. Egy értékből több norma is levezethető. Egy adott normának többféle érték lehet a forrása.

Az érdek az egyes ember vagy a társadalom tevékenységének indítéka, amely a szükségletek kielégítésére ösztönöz. Megkülönböztetünk egyéni, közösségi, családi, csoport-, nemzeti és társadalmi érdeket. Az érdek alapvetően objektív; a mindenkori társadalmi viszonyok határozzák meg. Ugyanakkor az érdek felismerésében és érvényesítésében fontos szerepet játszik a szubjektív tényező is. A különféle érdekek természetükből adódóan egymással ellentétbe kerülnek. Az ellentét lehet kibékíthető vagy kibékíthetetlen.

Az érdek a szükségletek kielégítésére ösztönöz. Az értékek nem egyszerű leképezései a szükségleteknek és az érdekeknek. Az emberi cselekvések mögött, ha e cselekvéseket megfigyeljük és elemezzük, észrevehetjük a cselekvéseket determináló (meghatározó) szükségletet és motivációt.

A szükséglet "hiányjelzés" az ember szervezetében; ha a szükséglet tartós, egészségkárosodás következhet be. A szükséglet pszichológiai megfelelője a drive; jelentése itt most: hajtóerő. A drive a szükséglet nyomán kialakuló belső készlet, a cselekvés, viselkedés hajtóereje. A drive feladata a szervezet energizálása, de nem feladata az irányítás; tehát a drive nem mutatja meg, hogy a szervezet mit csináljon az adott szükséglet kielégítése érdekében, csak az ehhez szükséges hajtóerőt adja.

A szükségletek csoportosíthatók úgy, hogy

- vannak általános és speciális, illetve

- hiány- és növekedési szükségletek.

A hiány- és növekedési szükségletek az általános szükségletekhez tartoznak; az általános szükségletek jellemzője, hogy rendszerbe, hierarchiába rendeződnek, egymásra épülnek. Abraham Maslow rendezte hierarchiába a szükségleteket; felfogása szerint a szükségletek és a belőlük eredő motivációk akkor fejtik ki hatásukat, amikor az alacsonyabb rendű szükségletek és motivációk már kielégülhettek. Maslow rendszerében az öt szükséglet közül három alacsonyabb rendű, ún. hiányszükséglet, s a két ún. növekedési szükséglet a magasabb rendű szükséglet.

A motiváció a szocializáció során alakul ki; a motiváció a szükségletekből ered. Motiváció alatt azt a készséget értjük, amikor az ember egy meghatározott cselekvést meghatározott intenzitással, illetve tartóssággal egy valós helyzetben végrehajt.

Ember embert cselekvésre tud készíteni; a cselekvésre készítés azonban csak akkor lehetséges, ha az ember tudja, hogy mit szeretne elérni, s a másik ember mit szeretne, s mit nem szeretne, illetve mit remélnék a cselekvéstől, s milyen félelmek élnek bennük.

Ennek a cselekvésre készítésnek a pszichológiai alapja a motivációból eredeztethető. A motiváció, egy-egy ember motivációja nem ítéhető meg egyszerűen, nem határozható meg könnyen. Az aktuális viselkedés ugyanis nem vezethető vissza egyetlen motívumra. Mert ugyanaz a motívum egymástól eltérő viselkedéseket eredményezhet, s különböző motívumok hasonló viselkedést indíthatnak el, hozhatnak létre. S az ember hajlamos arra, hogy más ember motívumait eltúlozza; akkor is motiváltnak értelmez egy viselkedési megnyilvánulást, amikor külső vagy belső kényszer hatására következik csak be a viselkedés. Maga a cselekvő ember pedig hajlamos arra, hogy alábecsülje saját motívumainak szerepét, ezzel megítélését negatívan befolyásolja.

Lapozzon a Tanulásirányító 2. feladatához; a feladat megoldása után itt folytassa a tananyag feldolgozását!

3. Tanulás

A tanulás: a tapasztalás vagy gyakorlás eredményeként bekövetkező viselkedésváltozás; tudás, illetve készségek kialakulása.

Az oktatási gyakorlatban a tanuló motiváció hatására végzett, egyénileg különböző mértékű erőfeszítést igénylő tudatos, alkalom-, vagy tervszerű, folyamatos tevékenysége. Sajátos tanulási forma a perceptuális tanulás, ahol a tapasztalat az egész inger feldolgozási módot, illetve egyes ingerek jelentését alakítja. A bonyolultabb formák egyike a belátásos tanulás. Sajátosan fontosak az ember esetében a társadalmi tanulás formái, amikor a társak viselkedéséből és mintaadásából tanul az ember, pozitív visszajelzések, megerősítések segítségével, utánzás, illetve identifikáció (azonosítás, illetve azonosulás) révén.

Az iskolai tanulás során a tanuló a kapott vagy saját maga által választott tananyagot elsajátítja reprodukív vagy produktív felidézés, ismétlés, gyakorlás, emlékezetbe vésés, feladatok megoldása, az ismeretek analóg és önálló alkalmazása, az összefüggések feltárása révén. A tanulással gyarapodnak ismeretei, jártasságokat, készségeket sajátít el, kialakulnak és fejlődnek képességei, formálódik a magatartása.

A tanulás során végbemenő folyamatok:

- vizuális észlelés: a nyomtatott lapon, számítógép képernyőjén lévő információ megszerzésében játszik szerepet,
- figyelem: a könyv vagy az elektronikus szöveg tartalmára irányul,
- nyelvi képességek: az olvasott szöveg megfelelő szintű reprodukálása szempontjából fontos,
- tudásreprezentációk: relevánsak a könyv tartalmával kapcsolatban,
- problémamegoldás: amikor a tanuló megpróbálja az olvasott tartalmat a máshol már megszerzett ismereteihez kapcsolni,
- olvasottak befogadása: függ a tanulónak a tanulás, olvasás helyzetében fennálló emocionális állapotától,
- emlékezés: a tanulás hatékonyságát mutatja meg.

Visszatérve a tanulásra és annak eredményére, a tudásra, a tanulás és a tudás rendszere szintekre bontható.

A tanulás érzelmi, kognitív és viselkedési szinteken jelenik meg.

- Az érzelmi tanulási szint azt jelenti, hogy hogyan sajátítjuk el érzelmeink kifejezését, illetve ezek változását.
- A kognitív tanulási szint a tudás vagy meggyőződés elsajátítását jelenti.
- A viselkedési tanulási szint azt mutatja, ami a tanulásból látható; a tanulás eredményét mutatja meg. Ez az eredmény látszólag független a befektetett energiától, ám a viselkedés itt csatolódik vissza az érzelmi tanulási szinthez.

Lapozzon a Tanulásirányító 3. feladatához; a feladat megoldása után itt folytassa a tananyag feldolgozását!

4. Tudás

A tudás ismereti, ismeretalkalmazási, megértési, elemzési, összegzési és értékelési szinteken valósul meg.

- Az ismereti tudásszint az észleléssel, felismeréssel, felidézéssel függ össze.
- Az ismeretalkalmazási tudásszint a megszerzett ismeret információtartalmának új helyzetben történő kipróbálását, alkalmazását jelenti.
- A megértési tudásszint az információtartalmak tudatosítását, és az egyik tartalmat a másikba helyezve új tudatosítást jelent.
- Az elemzési (analitikus) tudásszint az adott helyzethez tartozó információtartalom részekre bontásával jeleníthető meg.

- Az összegzési (szintetizáló) tudásszinten a részekre bontott információtartalom más módon való összeillesztése történik.
- Az értékelési tudásszinten a megítélhető vagy minősíthető tartalom előre meghatározott normához való viszonyítása történik.

A tudás a megismerés, a tanulás, illetve a tapasztalás folyamatának végeredménye. Megfogalmazása az elmélet, az elméletek egy tárgyra vonatkoztatott rendszere; a tudás összefoglalása a tudomány.

5. A tudás rendszere

A tudás megszerzésének folyamatát nézzük meg a továbbiakban. **A tudás rendszerének kialakulásában három nagy rendszerképző elvet különböztethetünk meg.**

- Az egyik esetben a tudás egy szakterület logikája szerint szerveződik.
- Egy másik lehetőség az, amikor a tudás szerveződését a kultúra, a bennünket körülvevő társadalmi környezet, a személyes interakció, mindenekelőtt az emberi alkotások összessége határozza meg.
- S a legtermészetesebb szervezőerő az emberi megismerés pszichológiai sajátosságaiból fakad. Abból, hogy az agy miként fogadja be a tudást, hogyan reprezentálódik elménkben mindaz, amit tudunk.

Ez a három elv három dimenzióknak feleltethető meg; minden szervezett emberi tudást egy ilyen háromdimenziós térben lehet elhelyezni. Ezzel azt fejezhetjük ki, hogy a szervezett tudásban valamennyire mindhárom szervező elv jelen van, de súlyuk különböző lehet.

Természetesen a pszichikum sajátosságai minden esetben befolyásolják a tudás kialakulását, vannak azonban a tanuláshoz olyan formái, amikor kifejezetten a megfelelő pszichikus struktúrákat műveljük ki. Sok esetben a megismerés természetes sajátosságai határozzák meg a kialakítandó tudás szerkezetét, formáját. Ilyenkor számít az, hogy mi az, amit természetes módon, hatékonyan fogad be az agy. A tudásnak ezt a formáját a kompetenciák körébe sorolhatjuk.

A NEM FORMÁLIS TANULÁS SZÍNTEREI ÉS LEHETŐSÉGEI

A jelen társadalmában ahhoz is komoly tudásra van szükség, hogy a hétköznapi dolgokban eligazodjunk, ügyeinket el tudjuk intézni, élni tudjunk a technikai civilizáció és a kultúra kínálta lehetőségekkel. A tudásnak ezt a kulturálisan meghatározott formáját, a társadalmilag értékes tudást nevezzük **műveltségnek**.

A szakterület tudásszervező hatása régóta ismert. Amióta kialakultak az emberi mesterségek, az egyes szakmák, ezek professziói, a szakterületek és tudományos diszciplínák, azóta ezek a tudásformák önállóan, saját rendszerük és logikájuk, belső törvényeik szerint fejlődnek. Az adott szakma műveléséhez meghatározott tudáselemekre és azok megfelelő kapcsolatrendszerére, szervezettségére van szükség. A tudás ebben az esetben akkor hasznos, ha minden felmerülő feladatra van egy kész megoldás. Egy olyan séma, amely a feladathelyzet felismerése, azonosítása után azonnal szolgáltatja a megoldást is. Ez a tudás hozzáértés, a **szakértelem**.

A nem formális tanulás tartalmi lényege a gyakorlat, a praxis elsajátítása. Tehát nem bír jelentőséggel az ismeretközvetítés, a reprodukív tanulás. Viszont jelentőséggel bír a gyakorlat, a tréning; itt a cselekvési tudás elsajátítása áll a középpontban. A gyakorlat és a tréning lényege a gyors és adekvát reagáló képesség elsajátítása. Gondoljunk a műveltség tartalomkörébe tartozó hétköznapi ügyintézésre, és a gondoljunk az információtechnológiai eszközök (pl. mobiltelefon, számítógép stb.) kezelésére; ezek mind beépültek a napi kultúrába.

Lapozzon a Tanulásirányító 4. feladatához; a feladat megoldása után itt folytassa a tananyag feldolgozását!

A nem formális tanulás keretében a műveltség terén, a szervezetszerűség megtartásakor a képzésvezetőnek – trénernek, gyakorlatvezetőnek – arra kell törekednie, hogy ne tanítson, hanem facilitáljon és moderáljon. A képzésvezető nem tudásközvetítő, s nem is módszertani szakértő, hanem a keretfeltételek biztosításával kompetens beszélgetőpartner.

A nem formális tanulás technikai, módszerbeli sajátossága a gyakorlattal, a tréningformával van összefüggésben. Így az adekvát technika:

- Ismeretalkalmazás: A meglévő tapasztalat birtokában a résztvevő felidézi és felismeri aktuális tudását, s tisztába kerülhet ismeretei szükségességével.
- Szimulációs gyakorlat: viselkedési modellek lemásolása. A képzésben résztvevőt egy valóságos vagy szimulált szerepbe helyezi a tréner. Lehetőség van a határok kipróbálására, a az egyéni vonások felfedezésére, megélésére.
- Szerepjáték: a résztvevők élményeinek felfedezésén és az átadott forgatókönyvön alapuló aktív tanulási technika. A csoportban minden résztvevőnek megvan a maga szerepe; e szerepek változ(hat)nak, s ezt meg lehet tapasztalni.

Az Esetfelvetés elején említett középiskolás tanuló, aki öt társával együtt az ifjúsági tanácsadó iroda munkatársa segítségével tudja kiegyenlíteni technikai tudásbeli különbségét, akkor éri el célját, ha az infokommunikációs eszközöket úgy tudja kezelni, hogy az általa elképzelt és a realitásokat nem nélkülöző módon tudja megszerezni azt a tudást, amire szüksége van az iskolai elvárások teljesítéséhez. Mert az elvárások teljesítése több módon lehetséges. A középiskolások a modern eszközök alkalmazását tartják ehhez eszközként adekvátnak.

A segítő szakember, pl. az ifjúságsegítő pedig a szakmai és közművelődési repertoárt mint eszközt alkalmazza annak érdekében, hogy a példánkban említett tanulók – s általában az ügyfelei – céljukat elérhessék.

S itt a lényege a nem formális tanulásnak: a tanuló személy aktivitása, aktív részvétele a tanulásban.

Összefoglalás

- A tanulás és a tudás egymást feltételező fogalmak, de tartalmuk más dimenziókban öltönek testet.
- A tanulás a tapasztalás vagy gyakorlás eredményeként bekövetkező viselkedésváltozás.
- A tanulás érzelmi, kognitív és viselkedési szinteken jelenik meg.
- A tudás a megismerés, a tanulás, illetve a tapasztalás folyamatának végeredménye.
- A tudás rendszerének kialakulásában három rendszerképző dimenzió jön szóba.
- A nem formális tanulás szakmai és közművelődési repertoárt egyaránt alkalmaz.
- A nem formális tanulás lényege a tanulói aktivitás.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Bevezető

A tananyag tanulásához, feldolgozásához aktivitás szükséges öntől, ez az aktivitás a következő tevékenységekben jelentkezik:

- olvasott szakmai szöveget kell megértenie,
- olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgozása;
- az olvasott szakmai szöveget a benne lévő feladatokhoz vezető útként értelmezve, problémaelemzésre, és problémafeltárássra van szükség,
- rendszerben kell gondolkodnia.

Önállóan kell információt gyűjtenie, értelmeznie; az önállóság persze relatív, mert a feladatok többségét munkatársaként választott párral oldja majd meg.

Akkor tud eredményesen tanulni, ha sorban halad a tartalomelemben, s megoldja szükséges feladatokat, majd levonja az adott részre vonatkozó következtetéseket! Ezt követően többször olvassa el a szakmai információtartalmat!

Az önellenőrző feladatok megoldása lehetőséget biztosít a tanulónak arra, hogy a tartalomelem tartalmát aktív módon átgondolja, a segítői munka folyamatait rendszerben lássa és láttassa.

Feladatok

A feladatokat párban oldják meg: válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatokat! Beszéljék meg először a feladatot konzultációként, majd a megbeszélés eredményét is felhasználva végezze el az írásos feladatot!

1. feladat

Ábrázolja a formális és a nem formális tanulást az összetevőikkel együtt!

MUNKANYELV

2. feladat

Az előzőekben volt szó arról, hogy a nem formális tanulás okszerű tanulási tevékenység. S szó volt arról is, hogy a nem formális tanulás lényege, hogy a tanuló az általa tapasztalt konkrét helyzetekkel közvetlen kapcsolatba, a helyzetekben szereplő személyekkel interakcióba kerül. Ezt vesse össze az előbb, a szükségletről és a motivációról mondottakkal! Írja le a gondolatait a nem formális tanulás és a motiváció összefüggéseiről!

MUNKANYAG

3. feladat

Milyen összefüggést lát a viselkedés és az érzelmi tanulási szint között? Ezt az összefüggést írja le!

MUNKANYAG

4. feladat

Írjon összefüggést és példát a hétköznapi kultúra és az ügyintézés sajátosságaira! Gondoljon ügyintézés ürügén is a kulturális javak megszerzésére!

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

A feladatokat párban oldják meg: válasszon magának tanulótársat, s vele együttműködve oldja meg a feladatokat! Beszéljék meg először a feladatot konzultációként, majd a megbeszélés eredményét is felhasználva végezze el az írásos feladatot!

1. feladat

Az esetfelvetésben vázolt helyzetet játsszák el, majd írja le a helyzetet esetismertetésként!

MUNKANYAG

2. feladat

A nem formális tanulás meghatározásából kiindulva írja le saját e tárgykörben szerzett tapasztalatait!

MUNKANYAG

3. feladat

A nem formális tanulás szakmai és közművelődési szintereit foglalja össze, összefoglalását írja le!

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A feladat két részből áll:

1. A tanuló tanulópárjával megtervezi és eljátssza azt a helyzetet, amikor a középiskolás felkeresi az ifjúsági tanácsadó irodát, s az ifjúságsegítő szakember interjú, tisztázó beszélgetés és tanácsadás technika alkalmazásával feltárja a középiskolás(ok) problémáját, a mögöttes szociális és mentális hátteret. Ezt követően a szakember felveszi a kapcsolatot a könyvtár informatikusával, s megbeszélik a segítség lehetőségét.
2. Az esetismertetés e két helyzet leírása; az esetismertetés írásos műfaját a tanuló szabadon megválaszthatja.

2. feladat

E feladatban a tanuló saját tapasztalatait írja le; a leírásból az fog kiderülni, hogy érti-e, s milyen szinten érti a tanuló a nem formális tanulás fogalmkörét. A tanuló által leírtak alkalmasak lesznek további szakmai beszélgetésekhez.

3. feladat

A feladat megoldása lehet felsorolásszerű, pl. a tanuló felsorol olyan képzéseket, tréningeket, melyek kínálata megfelel a nem formális tanulás fogalmkörének.

A feladat megoldásakor a sokszínűséget és a változatosságot, illetve a lehetőségek leírását érdemes elemezni és megítélni.

IRODALOMJEGYZÉK

AJÁNLOTT IRODALOM

Nagy Ádám (szerkesztő): Ifjúságügy. Ifjúsági szakma, ifjúsági munka. Palócvilág Alapítvány, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Rudas János: Delfi örökösei. Lélekben Otthon Kiadó 2007.

Szőnyi Gábor: Csoportok és csoportozók. Medicina Könyvkiadó Rt. Budapest, 2005.

MUNKANYELV

A(z) 1896–06 modul 013–as szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
55 762 01 0000 00 00	Ifjúságsegítő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
25 óra

MUNKANYELVI ANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:

Nagy László főigazgató